

UDK: (067.7)(1-87)(051) :551.515:368.17:311.17:658.8.03:347.728:368.1

Prof. dr Nebojša Š. Žarković,¹

PRIKAZ INOSTRANOG ČLANKA

DA LI TAJFUNI UZROKUJU METEŽ U CENAMA DEONICA NEŽIVOTNIH OSIGURAVAČA

Kao što je dobro poznato, prirodne nepogode poput zemljotresa, uragana, tajfuna i cunamija uzrokuju ogromne privredne štete. Preuzimajući na sebe snošenje takvih rizika, neživotni osiguravači doprinose otklanjanju njihovih razornih posledica i obnavljanju rada brojnih preduzeća. To podrazumeva da neživotni osiguravači posle stihije isplaćuju ogromne iznose odšteta. Na primer, nakon čuvenog uragana „Katarina“ 2005. godine, koji je takođe izazvao olujne poplave i štete na platformama za crpljenje nafte, osiguravajuća društva ukupno su isplatila 81 mlrd. američkih dolara (u cenama iz 2016). Ili, posle zemljotresa koji je u Japanu 2011. dodatno prouzrokovao i cunami, osiguravači su isplatili 37 mlrd. dolara.

Od devedesetih godina prošlog veka bilo je zamašnih istraživanja čija je žiža uticaj teških šteta na kretanje cena deonica društava za neživotno osiguranje. Međutim, taj uticaj još uvek je sporan. Raniji radovi usredsređivali su se na dejstvo šteta nakon pojedinačnih događaja, kao što su zemljotres „Loma Prajeta“ u severnoj Kaliforniji ili uragan „Endru“ na Bahamima i Floridi, i njihov uticaj na vrednost osiguravajućeg društva.

Rad Takašija Jamasakija „Da li tajfuni uzrokuju metež u cenama deonica neživotnih osiguravača?“ ima širi pristup – ne polazi se od izučavanja jednog događaja već više njih, u ovom slučaju čitavog niza tajfuna u Japanu koji su se zbili u vremenskom odsečku 1979–2013. godine. U članku se ispituje koliko prirodne nepogode određuju cene deonica društava za neživotno osiguranje.

Polazeći od opsežno postavljenog matematičkog modela, Jamasaki zaključuje da se, u proseku, cene deonica neživotnih osiguravača povećavaju nakon

---

¹ Univerzitet „Džon Nezbit“ Beograd

I-mejl: nzarkovic@sbb.rs

Rad je primljen: 3. 9. 2017.

Rad je prihvaćen: 4. 9. 2017.

naleta tajfuna. Taj nalaz je u skladu s pretpostavkom da osiguravajuće kuće imaju koristi od prirodnih nepogoda zato što posle njihovog dešavanja raste tražnja za odgovarajućim polisama, i to kako kod pojedinaca tako i kod preduzeća, što samo povećava prihode osiguravača.

Međutim, zaključak da će cene deonica neživotnih osiguravača bezuslovno rasti zbog nastanka prirodnih nepogoda ipak se mora pažljivo razmotriti. U jednom delu ovog članka navodi se kako će se cene deonica snižavati ako odštetni zahtevi i izdaci vezani za nevreme premaše očekivanja ulagača u pogledu veličine dodatne, novonastale tražnje za osiguravajućom zaštitom. Uz to, Jamasakijevi nalazi upućuju da određena obeležja osiguravača ili nepogoda mogu umanjiti rast tražnje.

Izvesne odlike neživotnog osiguravača, kao što su zavisnost od osiguranja od požara (to jest njegovo mesto u ukupnom portfelju osiguranja) ili stopa troškova imaju uticaja na cene deonica. To podrazumeva da učesnici na berzanskom tržištu obraćaju pažnju na unosnost poslovanja i uspešnost rada tih osiguravača. Štaviše, nalazi iz rada podrazumevaju da kupci deonica jednako obraćaju pažnju na rizičnost poslovanja neživotnih osiguravača u uslovima smanjivanja propisa kao i na pojavu koja obeležava tržište brojnih razvijenih zemalja. Japanska osiguravajuća društva bila su čitav niz godina zaštićena obimnim propisima koji su uređivali delatnost osiguranja, ali sada, u okruženju koje obeležava smanjivanje propisa, ona moraju da se suoče s nepovoljnim posledicama teških prirodnih nepogoda tako što će sama držati u zalihama dovoljne iznose novca.

S druge strane, zaključci iz članka „Da li tajfuni uzrokuju metež u cenama deonica neživotnih osiguravača?“ ne podržavaju primenljivost zalihe platežnosti kod neživotnih osiguravača u Japanu, što bi trebalo da bude važna poruka tamošnjim nosiocima državnog nadzora. Nekoliko japanskih životnih osiguravača propalo je oko 2000. godine, premda im je zaliha platežnosti bila i dvostruko viša od donje zahtevane granice. Iz toga razloga, pitanja valjanosti ovog pokazatelja za životne osiguravače u Japanu su uglavnom i ranije postavljena.

Ovaj naučni rad ukazuje na to da isto otvoreno pitanje postoji i kod društava za neživotno osiguranje. Po svemu sudeći, berzanski učesnici, nakon smanjivanja propisa iz osiguranja i u Japanu, obraćaju dužnu pažnju na zalihe osiguravačeve glavnice i pokazatelje njegovog novčanog stanja kao što je zajmoprimećka sposobnost. Zato, ako se zadovoljavajuća zaliha platežnosti može odraziti u tekućoj platežnosti, to je dragoceno obaveštenje za kupce na berzi koje će uticati na njihovo ponašanje doprinoseći ustaljivanju cena deonica postojanog neživotnog osiguravača i u uslovima nastajanja velikih prirodnih nepogoda.

Obeležja tajfuna, kao što su snaga, dužina trajanja, razdoblje od prethodnog tajfuna i nastale štete isto tako imaju uticaja na cene deonica neživotnih osiguravača. Ističemo i nalaz iz rada po kome štete od ove vremenske nepogode na stambenim jedinicama – kućama i stanovima – imaju naročito nepovoljan uticaj na cene deonica

u uslovima kada zahtevi za naknadom iz osiguranja nadjačavaju očekivanja ulagača o dodatnom porastu tražnje za osiguravajućom zaštitom.

Istraživanje u prikazanom članku pomaže da se objasni zašto su raniji radovi koji su se bavili posledicama samo jednog štetnog događaja doneli protivrečne rezultate. Odgovori s berze kojima se opredeljuju cene deonica neživotnih osiguravača nakon prirodnih nepogoda razlikuju se u zavisnosti od obeležja i osiguravača i nepogoda. Zato određeni razorni događaji treba još pomnije da se ispituju, imajući u vidu njihov različit uticaj na neživotne osiguravače.

Izvor

- Takashi Yamasaki, Do typhoons cause turbulence in property-liability insurers' stock prices?, *The Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice*, 41 (3), 2016, pp. 432-454.